

és művelődési egységét, az életformák és a világszemlélet azonoságát, a nemzet a közösség államszervezeti egységét, politikai egyéniségét, és szemléletét". Az asszimiláció kérdése egy másik erős gócpontja a vitának. „A fajta asszimilál, de egyúttal szelektál is — írja Hóman Bálint. — Magához hasonítja, felszívja, beolvasztja a rokonelemeket, de kiválasztja és elkülöníti, öntudatlanul kiközösíti magából a faj képét torzító elemeket. Ez a természetes folyamat magyarázza meg azt, hogy a fajta minden keveredés ellenére tovább él nemcsak az egyénekben, hanem egész népekben is". A napjainkban újból erőteljesebben megnyilatkozó történelmi materializmussal szemben Hóman Bálint hatásosan foglal állást a szellemtörténet szempontjai és módszere mellett.

A Történelmi Társulat elnöki székéből elhangzott megállapítások mind a közvéleményben, mind a sajtóban erős visszhangra találtak. Ezek egy részével szemben helyesen állapítja meg Hóman Bálint, hogy elnöki beszéde „pusztán tudományos érdekű elvi tiltakozás volt a történelmi kérdések taglalásában újabban érvényesített politikai tendenciával szemben. Mennyire szükség volt erre az állásfoglalásra; a megállapításaimat politikai szempontból mérlegelő némely hirlapi cikkek is bizonyítják. Ezekre is áll az, amit mondtam: óvakodjunk a történet szemléletébe napi politikai szempontokat vegyíteni".

A Magyar Történelmi Társulat elnöki székéből több mint háromnegyed század alatt a nagyjelentőségű, irányt mutató eszméket **hirdető** és elveket tisztázó megnyilatkozásoknak egész sora hangzott el. Gróf Mikó Imre, Horváth

Mihály, Ipolyi Arnold, gróf Szécsen Antal, Thallóczy Lajos és K'ebelsberg Kunó nagyfontosságú elnöki beszédeihez méltán sorakozik Hóman Bálintnak, mint kortörténelmi dokumentum is igen jellemző beszéde, amely több, mint az ő történetírói tárgyilagosságának újabb bizonyítéka: irányjelző az napjaink eszmei zűrzavarában.

TÓTH LÁSZLÓ

Vámos Ferenc: Kozmosz a magyar mesében. Budapest, (Szerző kiadása.) 1943. 196 l.

Vámos Ferenc mérnök a magyar néprajzi kutatás régi érdekes munkása. Nem tartozik ugyan a céhbeliék közé, innen van, hogy módszere itt-ott kiforratlan, megállapításaival olykor vitába szállhatunk, de széles látókörével, alapos készségével, intuitív ösztönével mindig tud olyat mondani, ami mindnyájunk megszívlelésére érdemes. Műveinek olvasása föltétlenül tanulságos és ösztönző.

Új könyvében annak az *Ipolyi* Arnoldtól, *Kálmány* Lajostól és *Solymossy* Sándortól is fölvetett, elvi következményeiben nagyjelentőségű kérdésre akar feleletet adni, van-e egyáltalában a magyar mese tartalmában olyan anyag, amelyből a magyar mitológia rendszere kihámozható.

A magyar mesekutatás pozitívista korszaka *Katona* Lajossal az élén túlnyomólag filológiai módszerekkel dolgozott és a rendszerezésre, főleg a nemzetközi összefüggések megállapítására, az anyag leltározására törekedett. Közben meglehetősen elhanyagolta mesekincsünk magyar sajátosságainak vizsgálatát. A helyzet csak *Kálmány* Lajos, *Berze Nagy* János, de főleg *Solymossy* Sándor munkásságában vált

kedvezőbbé, akik a mese addig járulékosnak, elhanyagolhatónak minősített elemeiből, motívumaiból klasszikus érvényű megállapításokat tudtak leszűrni.

A népmese az ember és világ viszonyát képekbe tömörítve foglalja össze. Ezt a világot Vámos szerint az európai tudomány fogalmakba kényszerített módszerével nem lehet megeleveníteni. Csak sajátos beleéléssel értelmezhető. Az európai mesetudomány a kézzelfogható, könnyen elvégezhető problémák mellett többek között a mese képzeleti terének sajátos tájfelépítésével nem törődött. A mesekutatás sorsára, hiányosságaira tett találó megjegyzései után Vámos éppen erre a problémára akar könyvében feleletet adni.

Először az ázsiai szakralis táj jellemző vonásait és irodalmi, képzőművészeti kifejezéseit rajzolja meg. Utána a magyar szakralis táj néhány jellegzetes eleméről (óperenciás tenger, üveghegy), továbbá a magyar mese sajátos térfelfogásáról szól. Majd a világhegyen való vadászat, a kozmikus forgás (kacsalábon forgó várkastély), végül pedig a kozmosz és a fejedelem kapcsolata kerül a nagyérdékű munkában sorra, amelynek értesülésünk szerint további kötetei is készülnek.

Vámos könyve néhány túlzást leszámítva feltétlenül újszerű eredményekre jut. Szempontjai mélyen belevilágítanak a mese titokzatos világába, talán éppen ezért ragadtatja magát olykor korainak tetsző megállapításokra. Nagy egészében azonban megérdemli a kutatás beható figyelmét.

Munkája a szellemi néprajz nem sokak által művelt irányának érdekes terméke.

BÁLINT SÁNDOR

Melocco János: Boccaccio életének regénye. Dante könyvkiadó, Budapest.

Giovanni Boccaccio változatos, tevékeny és mondhatni kalandos élete a maga aprólékos részleteiben is ismeretes a különféle biografiák adataiból, és még inkább azokból az életrajzi vonásokból, melyekkel művei bővelkednek. Ide számíthatjuk barátaihoz írt leveleit és azokat, melyeket tőlük kapott, gondolunk itt elsősorban is Petrarcára. Élete egyuttal Olaszország és Európa politikai történelmének egyik kalandos korszakát is felöleli: kora látta az avignoni fogságot, átélte Cola di Rienzo kalandos kísérletét, tanuja volt Johanna királynő udvarának, Magyarországi Endre megölésének, a Nápoly elleni magyar hadjáratoknak, stb. Egyuttal bizonyos hősi szellem is végigvonul rajta: az antik világ ujjaszületése felé való sóvárgás éppen Boccaccioban talált egyik legszenvedélyesebb úttörőjére.

Kétségtelen, hogy sokan ismerik Boccacciót közelebbről, legalább is mint a Dekameron szórakoztató novelláinak szerzőjét, és éppen ezért összetévesztik a szerzőt művével. Miután életét egy hatalmas kötet regénybe sűrítve kapják, eleve arra fognak gondolni, hogy egy gondtalan, élcelődő, epikureusi társadalom hőisével találkoznak. Ez a társadalom elnéző jóakarattal kezel minden bűnt, különösen a testiség bűnét s a szellemes emberek vétkeit. Szóval olyan Dekameron típusú társadalomra gondolnak, ahol egy szellemes cselekedet a legkellemetlenebb csávából is kihúzza az embert.

És mégis, mindebből semmi sincs eme Boccaccióról szóló élet-történetben, mely bár regény for-